

וסופו שגגה, (29) ואין אומרים: עד שלא נזכר כבר הוה ליה מונח. (30)

יטיב מרימר וקאמר לה להא שמעתא [ישוב היה מרימר ואומר שמועה זו משמו של רבא]: **אמר ליה רבינא למרימר:**

וכי לאו היינו מתניתין [משנתנן] שהקשינו: ק-ב
"והא לא נח", ואשר אמר רבי יוחנן לפרשה: **והוא שנח על גבי משהו** [והוא שנח משהו, הגר"א] —

הרי מבואר, שאפילו תוך שלשה טפחים צריך הנחה על גבי משהו, שהרי אם לא כן היה לו לרבי יוחנן להעמידה בתוך שלשה, ואפילו לא נח על גבי משהו. וכיון שכן למה לו לרבא להשמיענו עוד כן?! (1)

אמר ליה רבינא למרימר: מתגלגל, דבר שהרוח מגלגלו באויר — קאמרת! ? דהיינו,

אמר רבא: נחלקו רבי עקיבא וחכמים במשנה בתחילת הפרק, בזורק מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים, אם הוא חייב, ודעת חכמים שאינו חייב, ומשום שאין אומרים "קלוטה כמי שהונחה דמיא". ואל תאמר שלא נחלקו חכמים על רבי עקיבא אלא כשנקלט החפץ באויר יותר מגובה שלשה טפחים מעל קרקע רשות הרבים, אבל תוך שלשה טפחים לא נחלקו. (28) אלא, אפילו תוך שלשה טפחים לקרקע רשות הרבים, **לרבנן**, הסוברים "קלוטה לאו כמי שהונחה דמיא", צריך הנחה על גבי משהו, ואינו חייב, אפילו אם זרק מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים למטה משלשה טפחים —

וכן יש בדין זה נפקא מינה לזורק ארבע אמות ברשות הרבים, ומשעבר ארבע אמות הגיע לתוך שלשה טפחים, ונזכר בשגגתו עד שלא נח, שהוא פטור, כיון שאין תחלתו

תוך שלשה דברי הכל חייב. למעלה מעשרה דברי הכל פטור. משלשה ועד עשרה באנו למחלוקת רבי עקיבא וחכמים. וראה בהערות שם בשם הראשונים, המפרשים את הסוגיא שם, שלרב המנונא ורבי אלעזר אף בתוך שלשה נחלקו.

29. ראה משנה לקמן קב א.

30. נתבאר על פי רש"י. והטעם שהוצרך רש"י להזכיר את זה, מתבאר בהמשך הסוגיא.

1. א. נתבאר על פי רש"י, שכתב: לאו היינו מתניתין, דקתני "חוץ לארבע אמות ונתגלגל, חייב", ואמר רבי יוחנן "והוא שנח", הא לא נח, לא, מדלא אוקמא רבי יוחנן כגון שבא לתוך שלשה.

אלא תוך שלשה. ראה ספק בהבנת שיטת רש"י בהערה 26]. שהרי אם תימצי לומר שבנח על גבי משהו אין צריך שיהא תוך שלשה, ואילו באחזתו הרוח צריך שיהא תוך שלשה, אם כן לכאורה לא יתכן לומר "תניא נמי הכי", שהרי רבי יוחנן לא דיבר אלא בנח על גבי משהו ולמעלה משלשה, ועל אחזתו הרוח ובפחות משלשה לא דיבר רבי יוחנן כלל, ואילו הברייתא אינה עוסקת אלא בזה, ואין כאן סיעתא לרבי יוחנן.

ובהכרח שדין אחד להם, ואף בהניח על משהו צריך שיהא תוך שלשה, ומסייעת הגמרא לדברי רבי יוחנן, משום שלסברת הגמרא אין חילוק בין נח על משהו לאחזתו הרוח.

28. ראה לעיל צו א: אמר רב חלקיה בר טובי:

וכי ממתגלגל, שהוצרך רבי יוחנן להעמידו על גבי משהו, אתה מביא ראיה לענינו? הרי מתגלגל, אין סופו לנוח, ולכן אם לא נח על גבי משהו, אינו חייב.

אבל האי, כשזרק ארבע אמות ברשות

הרבים, ונזכר לאחר שעבר ארבע אמות והגיע לפחות משלשה טפחים סמוך לקרקע, וקודם שנח ממש על גבי קרקע, כיון דסופו לנוח, יש לומר, אף על גב דלא נח, כמאן דנח דמי. ולפיכך קא משמע לן רבא, שאף באופן שסופו לנוח, צריך הנחה על גבי

ומבואר מלשון רש"י כאן בהדיא, שרבי יוחנן העמידה למשנתנו למעלה משלשה, וזה כצד שני של הספק שנתבאר בהערות לעיל בהבנת רש"י. [ואילו היתה שיטת רש"י כצד הראשון של הספק, שרבי יוחנן איירי בתוך שלשה, היה לו לרש"י לומר: הרי רבי יוחנן אף הוא בתוך שלשה איירי, ומכל מקום הצריך שינוח על גבי משהו].

ב. כתב רבי עקיבא איגר במערכת קלוטה שמצינו פלוגתא אם מתגלגל החפץ על גבי קרקע [ואינו נח מתנועתו] חייב או לא, דהרי בברייתא [לעיל צו א, שהיא כרב חלקיה בר טובי החולק על רבא], דקתני בפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן "למטה משלשה דברי הכל חייב", והינו מטעם "לבוד". [הרי שהוא חייב] אף דהחפץ מתנועע, כ"ל "לבוד" הלא אינו מעמידו מתנועתו].

אולם לקמן "מתגלגל קאמרת", סבירא ליה לרבא, דבכי האי גוונא [שהוא תוך שלשה סמוך לקרקע] פטור. ועיין ברש"י שם, דמשמע, דאף לרבא חייב במתגלגל על גבי קרקע [כי אף הוא אינו מצריך שינוח החפץ מתנועתו], ורק למטה משלשה לא הוי כ"לבוד" רק באחזתו הרוח, [או שנח על גבי משהו].

כלומר, אף לרבא אין הטעם משום שמתגלגל אינו חייב, אלא הטעם הוא משום דבאופן שהוא מתגלגל אין אומרים "לבוד", ופטורו הוא משום שלא הגיע עד הקרקע, כן נראית כוונתו לכאורה. ולא פירש רבי עקיבא איגר מהיכן משמעות זו מרש"י. אך רש"י במשנה כתב: זרק חוץ

לארבע אמות ונתגלגל, חייב: לא שנפל לארץ, דאם כן לא צריכא למימר, אלא שהרוח גלגלתו מן האויר לתוך ארבע אמות. ומשמע כוונתו, שאם נפל לארץ פשיטא שהוא חייב, אף שלא נח מתנועתו, הרי מבואר דבאופן זה אין מי שחולק לומר שהוא פטור.

ולפי מה שנתבאר באות א, דמרש"י משמע בהדיא דרבי יוחנן שהעמידה על גבי משהו היינו למעלה משלשה, ובלאו הכי אינו חייב מפני שלא נח [וכדמקשינן "והא לא נח"]. אם כן הרי נמצא, שאם מתגלגל הוא בארץ הרי הוא חייב ואף שלא נח מתנועתו, ואילו באויר אינו חייב כשלא נח מתנועתו, וצריך ביאור: מה היא סברת החילוק בין מתגלגל באויר לבין מתגלגל בארץ?!

והניחא אם כוונת רבי יוחנן היא, דמיירי בנח בתוך שלשה, אם כן יש לומר שקושיית הגמרא "והא לא נח" אין הכוונה להקשות: הרי לא נח מתנועתו, אלא כוונת הגמרא להקשות הרי לא נח בארץ, כי אף אם למטה משלשה הוא הרי אין אומרים "לבוד" כשהוא מתגלגל. ולזה תירץ רבי יוחנן שנח על גבי משהו, ושוב ממילא אמרינן "לבוד" והרי הגיע לארץ. אך לפי מה שנתבאר בדעת רש"י שהכוונה היא כשנח על גבי משהו למעלה משלשה, אם כן החסרון כשלא נח על גבי משהו הוא משום שבאויר אינו חייב אלא אם נח מתנועתו, וזה צריך ביאור: מה היא סברת החילוק בין מתגלגל באויר למתגלגל על גבי קרקע, לענין הנחה מתנועתו?!

ורשות הרבים מהלכת בו, שהיו הרבים מהלכים בו ברגליהם, הזורק לתוכו ממרחק ארבע אמות, חייב, כדין זורק ארבע אמות ברשות הרבים. ואף שאין הרקק כשאר רשות הרבים שהרבים מהלכים בו תדיר, כי בו אין מהלכים אלא על ידי הדחק, מכל מקום, כיון שמשתמשים הרבים בו דרך הילוך, הרי הוא רשות הרבים.

וכמה הוא עומק רקק מים שדינו כרשות הרבים ולא ככרמלית? פחות מעשרה

משהו, אף אם היה בתוך שלשה סמוך לקרקע, ואם נזכר קודם שנת על גבי קרקע ממש אינו חייב. (2)

מתניתין:

הזורק בים ארבע אמות, הרי זה פטור, מפני שהים כרמלית הוא. (3)

אם היה רקק [שלולית] מים ברשות הרבים,

סופו לנוח, רצה לומר במקום חיוב, ומתוך כך ראוי להצריכו שתנוח, אבל קלוטה, כיון שסופו לנוח, הייתי אומר, אף על גב דלא נח כמאן דנח דמי".

3. ולכן "פטור אבל אסור", ככל פטורי שבת. והטעם שהים אינו חשוב כרשות היחיד, ואף שיש לו מחיצות בשפתו, כתב ה"משנה ברורה" [שמה מח, על המבואר שם בשולחן ערוך שהים כרמלית היא]:

ואף על גב ד"מיא לא מבטלי מחיצתא", יש לומר: דכל חריץ שאינו משופע כדי שיתלקט גבוה עשרה טפחים מתוך ארבע אמות [אלא נמשך השיפוע יותר מארבע אמות], לא הוי רשות היחיד, [כי אין זו מחיצה], ומצוי הוא שאצל שפתו אינו עמוק כל כך תיכף. מגן אברהם. [ויש להעיר מדברי רש"י בעמוד א בטעם מתלקט עשרה מתוך חמש שאינו רשות היחיד, שהוא משום ד"הרי הוא כרשות הרבים דניחא תשימשתיה להילוך"].

ובמאירי נזכר הטעם, משום דהמחיצות רחוקות זו מזו מאוד, אינן מצטרפות לעשות מה שביניהן רשות היחיד.

והוסיף ה"משנה ברורה": ולפי זה אפילו אם אצל שפתו הוא עמוק, גם כן אינו רשות

2. בפשוטו הגמרא צריכה ביאור, למה מתגלגל חשוב אין סופו לנוח, ואילו זורק מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים — שהיא בפשוטו עיקר מימתו של רבא — חשוב "סופו לנוח", והרי אם תפרש שמתגלגל אין סופו לנוח במקום חיוב, הרי אף זורק מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים אין סופו לנוח במקום חיוב, שהרי לבסוף נח ברשות היחיד.

ולזה ביאר רש"י [בד"ה כיון דסופו לנוח, שכתב: ונזכר עד שלא נח], שחילוק הגמרא אכן אינו בין משנתנו לזורק מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים, אלא בין משנתנו לזורק ארבע אמות ונזכר קודם שנת, ומשום שבאופן זה אכן סופו לנוח במקום חיוב. כן נראה לכאורה בהבנת הסוגיא, ופירושו של רש"י בה. אך ראה במאירי שהזכיר שני פירושים במה שאמר "מתגלגל אין סופו לנוח". האחד: "מתגלגל קא אמרת, כלומר, אף על פי שאמרו בענין משנתנו שצריך שתנוח על גבי משהו, לא היית למד ממנה בענין קלוטה, שהמתגלגל הואיל ואין סופו לנוח בכירור, ראוי שצריך לחיובו שתנוח על גבי משהו, אבל קלוטה הואיל וסופו לנוח על כל פנים, הייתי סבור שנקלטה תוך שלשה יהא חייב בלא הנחה על גבי משהו". השני: "המתגלגל באויר אין

טפחים. (4)

חוזרת המשנה ואומרת: רקק מים ברשות הרבים, ורשות הרבים מהלכת בו, הזורק [בתוכו] [לתוכו, לעיל ח ב] ארבע אמות, חייב.

גמרא:

אמר תמה ליה ההוא מרבנן [אחד מן התלמידים] לרבא: בשלמא "הילוך הילוך" תרי זימני, כלומר, זה ששנה התנא פעמיים

במשנה ואמר ש"רשות הרבים מהלכת" בו, שפיר חזר ושנה זאת, כי הא קא משמע לן, שרק משום שהרקק הוא צורך הרבים להילוך הוא נחשב לרשות הרבים, כי אף שהילוך על ידי הדחק הוא, מכל מקום, הילוך על ידי הדחק שמייה הילוך, ואילו תשמיש על ידי הדחק לא שמייה תשמיש. כגון גומא ברשות הרבים, שאין משתמשים בה הרבים להילוך אלא רק להכניס שם חפצים, אין זה מחשיבה לרשות הרבים. (5)

(6)

אלא "רקק רקק" ששנה התנא תרי זימני,

לרשות הרבים, וכל אחד משני הדרכים מועיל להחשיב את המקום כרשות הרבים:

א. מקום העשוי לשימוש של רשות הרבים, כמו עמוד תשעה ברשות הרבים שהרבים מכתפין עליו, שמבואר לעיל ח א שהוא רשות הרבים אף שאינו שוה עם הרשות הרבים, ובלבד שיהא תשמיש נוח, ולא על ידי הדחק. וכדאמרינן דתשמיש על ידי הדחק לא שמייה תשמיש, ולכן בור תשעה אינו נעשה רשות הרבים מפאת תשמיש.

ב. ויש עוד רשות הרבים אף על פי שאינו משתמש בו אלא על ידי הדחק, והיינו כשהוא שוה [עומד בשוה עם שאר רשות הרבים].

וזהו הענין שאמרו בגמרא "הילוך על ידי הדחק שמייה הילוך", שהילוך במקום שוה, שאינו חולק רשות לעצמו [וכמו שכתב "תוספות יום טוב" פרק יא דשבת משנה ד על משנה זו: כיון שהוא קרקע שוה עם הרשות הרבים, ממילא הוא חלק מרשות הרבים]. ושם אמר, כיון שאין ברקק הילוך נוח רק הילוך על ידי הדחק, בטל שם רשות הרבים ממנו, לכן אמרינן "הילוך על ידי הדחק שמייה הילוך". פירוש, כיון שהוא שוה לרשות הרבים, והוא חלק מהרשות הרבים,

היחיד מן התורה מטעם זה. והוסיף עוד: ונהר, אף על גב דשתי מחיצות אינן רחוקות זו מזו, כיון דאיך השנים הם רחוקות זו מזו כמה פרסאות, אינם מצטרפות לאלו השנים.

4. כתב ה"משנה ברורה" [שמה מח]: ואם הרקק עמוקה עשרה ורחבה ארבעה טפחים הוי כרמלית כמו ים [רמב"ם פרק יד]. ועיין ב"פרי מגדים", שמסתפק לומר דרק לחומרא הוי ככרמלית, שלא להוציא מתוכה לרשות היחיד, אבל מן התורה רשות היחיד הוא. וב"שער הציון" כתב, שבמאירי משמע כי מן התורה לא הוי רשות היחיד, משום שבאגם אין המחיצות ניכרות.

5. ואין דינה כעמוד תשעה ברשות הרבים שהרבים מכתפין עליו, שהוא רשות הרבים, כמבואר לעיל ח א, רש"י.

6. ב"קהלות יעקב" [סימן י אות ב ד"ה והנה], ביאר את החילוק שבין הילוך לתשמיש, שאין זה משום סוג התשמיש, אלא משום מיקומם של הגומא או הרקק. כי יש שני דרכים לעשות מקום

רק פעם אחת, הוזה **אמינא**: הני מילי בימות החמה נחשב הרקק לרשות הרבים, משום דעבידי אינשי דמסגוי ברקק לקרוזי נפשיהו [מצוי שהרבים ייכנסו ברקק כדי לצנן גופם]. אבל רקק בימות הגשמים, אימא לא הוי רשות הרבים.

ואי אשמעינן התנא רק בימות הגשמים שנחשב הרקק רשות הרבים, הוזה אמינא לכך הוא רשות הרבים **משום דכיון דבלאו הכי מיטנפי, לא איכפת להו** [מתוך שמטונפים רגליהם בימות הגשמים, לא איכפת להם ליכנס ברקק הבוצי]. **אבל רקק בימות החמה לא הוי רשות הרבים**. ולכך צריכה המשנה לכפול "רקק".

אביי אמר: לכך **איצטרויך** לשנות פעמיים רקק, כי **סלקא דעתך אמינא**, הני מילי, דהוי

למה לי?! למה חזר ושנה התנא את דין ההילוך על ידי הדחק ברקק דוקא, והרי עדיף היה לו לשנות שני אופנים שונים, כדי להשמיענו שאפילו הילוך שאינו אלא על ידי הדחק עושה רשות הרבים, ולא לשנות פעמיים באותו האופן.⁽⁷⁾

ומשנינן: חד רקק שנה התנא להשמיענו כי **בימות החמה חשוב הרקק רשות הרבים**.

וחד וכתב רקק נוסף להשמיענו כי גם **בימות הגשמים חשוב הרקק רשות הרבים**.

וצריכי, יש צורך להשמיענו כי הן בימות החמה חשוב הרקק כרשות הרבים, והן בימות הגשמים:

דאי תנא חדא, אילו היה התנא שונה "רקק"

בשלמא רקק רקק תרי זימני, חד בימות החמה וחד בימות הגשמים. אלא הילוך תרי זימני למה לי. אלא שמע מינה: הילוך ... ופשטות כוונת הגמרא "רקק רקק תרי זימני", היינו, למה הוצרכה המשנה לכפול דין אחד פעמיים. ו"הילוך הילוך תרי זימני" היינו: למה הוצרכה המשנה להזכיר בפעם השניה שהרבים מהלכים בו.

אך לשון הגמרא כאן צריך ביאור לכאורה: כי אם נצרכה המשנה לשנות הילוך תרי זימני, אם כן, לא יתכן לשאול "רקק רקק תרי זימני, למה לי?" כי אי אפשר לשנות הילוך שתי פעמים, מבלי לשנות את גוף הדין!?

וזה הוא שהוקשה לרש"י, ולכן כתב "אלא רקק תרי זימני למה לי, לאשמועינן הילוך על ידי הדחק אחרנא". כלומר, אם לא נשנה דין זה אלא כדי להשמיענו שתשמיש על ידי הדחק אינו תשמיש, היה לו לתנא להשמיענו את הדין בדבר

רק שבאנו לעקור אותו מתורת רשות הרבים מחמת חסרון תשמיש לרבים, בזה אמרינן, כיון שיש, על כל פנים, תשמיש של הילוך על ידי הדחק, לא מתבטל ממנו תורת רשות הרבים. אבל עמוד, שהוא בעצמותו חלוק מרשות הרבים, ורק באנו להחשיב אותו רשות הרבים מפאת התשמיש, בזה אמרינן שהוא לא נעשה רשות הרבים אלא בתשמיש הנוח.

וזהו החילוק שבין תשמיש על ידי הדחק לבין הילוך על ידי הדחק, דשלא להפקיעו מדין רשות הרבים, סגי בתשמיש על ידי הדחק, ואילו להביאו לתורת רשות הרבים, היכא שחלוק מרשות הרבים, היינו, שגבוה שלשה טפחים מקרקע הרשות הרבים, כגון עמוד תשעה, אינו נעשה רשות הרבים, אלא משום שהוא תשמיש נוח.

7. לעיל [ח ב] לשון הגמרא הוא בהיפוך:

דלא הואי רוחב הרקק ארבע⁽⁹⁾ אמות, אינה רשות הרבים, כי מיפסעי פסעי ליה [מדלגים הם עליה] ואינם הולכים בתוכה.

לכן השמיעה לנו המשנה שתי בבות ברקק, כדי להשמיענו כי אף רקק שאינו רחב ארבע אמות, רשות הרבים הוא, כי על אף שיש המדלגים עליו, יש הרבה שפוסעים בתוכו.⁽¹⁰⁾

ואזרא רב אשי לטעמיה [הלך רב אשי בדבריו אלו לשיטתו], דאמר רב אשי:

האי מאן דזריק חפץ ארבע אמות ברשות הרבים, ונח החפץ אנודא דגמלא [על דף שבגשר המוטל לרוחב הגשר כשאר הדפים, ומובדל מחבירו], מיחייב, שהרי רבים בוקעין בו. כלומר, אף על גב שיש הפוסעים

הרקק רשות הרבים, היכא דלא הוי הרקק רחב⁽⁸⁾ ארבע אמות, כי היות ואין האנשים צריכים ללכת הרבה בתוכו, אין הם מטריחים את עצמם להקיפו —

אבל היכא דהוי הרקק רחב ארבע אמות, אין האנשים נכנסים לתוכו, אלא אקופי מקפי ליה [מקיפים הם את הרקק] ובלבד שלא ללכת ארבע אמות בתוך הרקק.

ולכך השמיעה לנו המשנה שתי בבות ברקק, כדי להשמיענו שאף רקק הרחב ארבע אמות הרי הוא רשות הרבים.

רב אשי אמר להיפך: איצטריך להשמיענו שתי בבות ברקק, כי סלקא דעתך אמינא, הני מיילי דהוי הרקק רשות הרבים, היכא דהוי רוחב הרקק ארבע אמות. אבל היכא

מהלכת בתוכה, אם אינה עמוקה עשרה טפחים, אף על פי שאינה רחבה ארבעה טפחים, ועל ידי זה רוב מדלגין עליה ואין מהלכין בתוכה, אף על פי כן הוי רשות הרבים. [והוא הדין אם היה דף מונח על הרקק, ובני אדם עוברים עליה, הוי רשות הרבים]. וברש"י דף ק משמע קצת, דלא הוי רשות הרבים אלא אם כן הרבה בני אדם עוברים בתוכה.

וראה ב"שפת אמת" כאן: אבל היכא דלא הוי ארבע מפסעי פסעי לה, נראה לפרש: דקא משמע לן, שאפילו הוי הכי דפסעי לה, מכל מקום, כיון דהוי הילוך לרבים דרך פסיעה נמי הוי רשות הרבים, דאם לא כן, הרי כמה בקעים איכא ברשות הרבים, שעוברים עליהם בפסיעה, רחוק לומר שלא יהיו רשות הרבים. [וכנראה, כוונתו לפרש דלא כרש"י. ואפשר, דאף כוונת ה"משנה ברורה" היא, דאם לא כרש"י, הוי רשות הרבים משום שדרך פסיעה הוי נמי רשות הרבים].

אחר שהרבים מהלכים בו, ולא דוקא ברקק כמו ברישא.

8. אורכו של הרקק הולך לרוחב רשות הרבים, ונמשך מכאן הרחק מרשות הרבים. ורוחב הרקק היינו לאורך רשות הרבים.

9. כן צריך לומר, לפי מה שפירש רש"י דהיינו ארבע אמות. אך ראה ב"משנה ברורה" [שמה מח] שמפרש: ארבעה טפחים, וב"שער הציון" ציין ל"מגן אברהם" בשם הרמב"ם. וראה מה שכתב כאן הרש"ש.

10. על פי רש"י לקמן גבי גודא דגמלא, שהשותה הגמרא לדין זה, וכתב רש"י שם: ואף על גב דאיכא דמיפסעו פסעי ולא מנחי כרעייהו עלה, איכא טובא דעברי עליה.

וכתב ה"משנה ברורה" [שמה מח]: ואם היה רקק מים ברשות הרבים, ורשות הרבים

מעל גבי דף זה ואינם מניחים את רגלם עליו, (11) יש הרבה שעוברים ודורכים עליו. וכן הוא הדין גם ברקק.

[סמוכות] זו אצל זו, אין מטלטלין מזו לזו, כיון שהים מפסיק ביניהם, ויתבאר יותר בגמרא.

מתניתין:

הזורק מן הים שהוא כרמלית ליבשה למקום שהוא רשות הרבים, ומן היבשה לים, ומן הים לספינה שהיא רשות היחיד, ומן הספינה לים, ומן הספינה לחבירתה -

בכל אלו הרי זה פטור. שהרי לא הוציא או הכניס מרשות הרבים לרשות היחיד, אלא מכרמלית לרשות היחיד או רבים, ומהן אליה, או מרשות היחיד לרשות היחיד. ומן התורה אין חייבים אלא על הוצאה מרשות לרשות דהיינו רשויות הרבים והיחיד.

ספינות שהיו קשורות זו בזו: מטלטלין מזו לזו, שהרי שתיהן רשויות היחיד הן, ויתבאר יותר בגמרא.

ואם אינן קשורות, אף על פי שמוקפות

גמרא:

איתמר: ספינה, כלומר המהלך בספינה בים, (12) ובא למלאות מים מן הים — שהוא כרמלית — לספינה שהיא רשות היחיד:

רבה אמר: מוציאין הימנה [מדופני הספינה כלפי חוץ] במקום שהוא ממלא: זיז [בליטת עץ] (13) כל שהוא להיכר בעלמא, (14) וממלא, ומפרש טעמא ואזיל.

רב הסדא ורבה בר רב הונא אמרי: עושה מקום ארבעה, כלומר, עושה חלל ארבעה על ארבעה טפחים מחוץ לספינה מוקף במחיצות קטנות, (15) וממלא דרך אותו חלל בלבד.

ומפרשת הגמרא את טעמיהם:

כרמלית, ונמצא מסיף איסור. ומבואר מדבריו שממלא את המים דרך הזיז, שעליו מניח הוא את הדלי.

15. נתבאר על פי רש"י, והיינו: אפילו אם אין גובה המחיצות עשרה טפחים, וראה מה שהקשו התוספות על זה.

והוסיף רש"י: ומחיצה תלויה מתרת במים. פירוש: אף שבכל מקום מחיצה תלויה אינה מתרת, וכמבואר גם לעיל צו א, מכל מקום במים הקילו חכמים שאף מחיצה תלויה מתרת. וענין זה מתבאר יותר לקמן קא ב.

ובפשוטו, גדר ההיתר הוא, שאומרים "גוד אחית מחיצתא", וכאילו ירדו המחיצות עד

11. כנראה, שאר דפי הגשר אחוזים האחד בחבירו, ומתוך כך אין חשש שייבקעו תחת רגליהם, אבל זה שהוא מובדל מחבירו, חוששים האנשים שמא ייבקע.

12. נתבאר על פי לשון רש"י. ואם כן מיירי בימה של טבריה שמימיה מתוקים ובא למלאות מהם. או אפשר דלאו דוקא ים אלא נהר.

13. ראה רש"י לעיל ד ב: כל עץ היוצא מן הכותל קרי "זיז".

14. כתב המאירי: ודוקא כל שהו, שאם היה הזיז רחב ארבעה וגבוה מן המים שלשה, הרי זה

כרמלית משפת מיא משחינן [משפת המים מודדים את עשרת הטפחים, שהכרמלית תופסת], כי מיא ארעא סמיכתא היא [המים עצמם חשובים כקרקע עבה], ומשם יש לנו למדוד, ונמצא, שכל המים כרמלית המה, ולפיכך: אי לא עביד מקום ארבעה, נמצא קא מטלטל מכרמלית לרשות היחיד.

אמר תמה ליה רב נחמן לרבה בר אבוה: ולרב הונא, דאמר "מוציא הימנה זיו כל שהוא, וממלא", והרי זימנין דליכא עשרה [פעמים שעומק המים במקום שהספינה מהלכת הוא פחות מעשרה טפחים], ונמצא דקא מטלטל בשואבו משם את המים לספינה, מכרמלית לרשות היחיד, שהרי עד עשרה טפחים מקרקעית הים אף לשיטתו כרמלית הוא?!

אמר תירץ ליה רבה בר אבוה לרב נחמן: גמרינן [מקובלנו]: דאין ספינה מחלכת בגובה פחות מעשרה טפחים מקרקעית הים.

ואכתי מקשינן: והא מורשא אית לה לספינה?! כלומר, הרי ראש הספינה הולך ומגביה מן המים, ונמצא שאפילו אם היו המים פחותים מעשרה, אין הספינה גוששת שם [על הקרקע], ואם ממלא כנגד אותו

רב הונא אמר: מוציא הימנה זיו כל שהוא, וממלא מן הים, ואף על פי שהים הלוא כרמלית הוא, ואילו הספינה רשות היחיד היא, כי קסבר, כרמלית מארעא משחינן [ים שהוא כרמלית מודדים אותו מקרקעיתו], ואילו אורא שמעל עשרה טפחים, אפילו עדיין יש שם מים, "מקום פטור" הוא.

כלומר, הרי קיימא לן⁽¹⁶⁾ שכרמלית תופסת בגובהה עד עשרה טפחים בלבד כרשות הרבים, וסובר רב הונא כי מדידת עשרת הטפחים שמעליו הוא "מקום פטור", מקרקעית הים היא נמדדת, ולפיכך יכול למלאות מן הים במקום שהספינה מהלכת בו, ⁽¹⁷⁾ כי המים גבוהים במקום הילוך הספינה יותר מעשרה טפחים, ונמצא ממלא ממקום פטור לרשות היחיד, שאין בזה איסור אפילו מדרבנן.

וברין הוא דזיו נמי לא ליבעי [מעיקר הדין אף זיו לא היה צריך], אלא כי היכי דליהוי ליה היכירא [כדי שיהיה לו היכר על ידי הזיו] שלא יעשה כן בכרמלית גמורה.⁽¹⁸⁾

רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי: עושה מקום ארבעה על ארבעה, וממלא. אבל בלי זה אסור לו למלאות, טעמם הוא, כי קסברי,

לעומק הים, ונעשה שם רשות היחיד. אך ראה רמב"ן.

וב"שפת אמת" תמה על דברי רש"י: אף על גב דמחיצה תלויה מתרת במים, על כל פנים צריך שתהא מחיצה, ובפחות מעשרה לא היא מחיצה, אם כן מאי מהני מחיצות קטנות פחותות מעשרה. [אך ראה סוגיית הגמרא לקמן קא א גבי טרסקל, שאומרים "גוד אחית מחיצתא" במחיצות נמוכות של הטרסקל]. וראה

16. כמבואר לעיל ז א.

17. וכאשר מפרשת הגמרא לקמן, ד"גמרינן, דאין ספינה מהלכת בפחות מעשרה טפחים".

18. נתבאר על פי לשון רש"י, שכתב: דליהוי ליה היכירא לכרמלית גמורה. וראה ב"חידושי

מקום, נמצא מטלטל מכרמלית לרשות היחיד. (19)

המים שישאב דרך אותו מקום, שם הוא שופך את שופכיו, מאיכסי ליה [ימאסון].

אמר תירץ רב ספרא: גשושי אזלי קמה דספינה, גששים הולכים לפני הספינה, כלומר, בני אדם ממשמשים בכלונסאות את עומק המים, ואין מניחין לילך הספינה אלא במקום עמוק, שמא תיתקע קרקעית הספינה בקרקע.

ומשנינן: **דשרי להו ארפנא דספינה**. שופך את מי השופכים על דופן הספינה. כלומר, שופך בכל מקום שירצה, אך לא ישפכם ישירות מן הספינה לים, אלא ישפכם על חודו של דופן הספינה, ומשם הם נשפכים מאליהם אל הים, ואין בכך איסור, כיון שהוא לא שפך ישירות לים.

אמר תמה ליה רב נחמן בר יצחק לרב הייא בר אבין: לרב הסדא ולרבה בר רב הונא, דאמרי עושה מקום ארבעה וממלא, וכלי זה אסור הוא למלאות, ומשום שכל המים כרמלית המה, אם כן, מי השופכין דידיה [של הספינה], **היכי שדי להו** [היכן שופך הוא אותם], והרי אם שופכם לים, הוא מוציא מרשות היחיד לכרמלית, שהרי כל הים כרמלית הוא, ואפילו למעלה מעשרה טפחים מקרקעית הים!?

ומקשינן עלה: **והא איכא "כחו"**, כלומר, והרי מכחו הם נשפכים לים, והרי זה כמוציא מרשות היחיד לכרמלית.

ומשנינן: **"כחו" בכרמלית**, שאין איסור ההוצאה אליה אלא מדרבנן, לא גזרו.

וכי תימא ליישב, דשרי להו באותו מקום [שופך אף את מי השופכין דרך אותו חלל ארבעה], הרי אי אפשר לומר כך, כי הרי

שואלת הגמרא: **ומנא תימרא**, מנין לנו שאכן לא גזרו כחו בכרמלית?

ומשנינן: מהא **דתניא: ספינה, אין מטלטלין לא מתוכה לים**, (20) ולא מן הים לתוכה.

גבוה מן המים, והולכת אף בפחות מעשרה עד שתגיע קרקעית הספינה לאותו מקום שאין שם עומק עשרה (והתעכב) [ותתעכב], ושמה ימלא בעוד שמורשת הספינה לשם, ונמצא דולה מכרמלית.

ובביאור תירוצי הגמרא, לשון המאירי הוא: בני אדם מגששים בכלונסאות את עומק המים, ואין מניחין ליכנס ראש הספינה אלא במקומות שהקרקעית יכול לילך לשם.

רבי עקיבא איגר ד"ה והנה לא מבעי, שהביא בשם הפני יהושע, "דבעינן זיו כל שהוא להיכירא, היינו דלאו כולי עלמא ידעי דהמים עמוקים עשרה". והוא הקשה על זה, ראה שם. ופירש שההיכר הוא, דלאו כולי עלמא יודעין דהדין דמארעא משחינן. ומובאים דבריו בהערות לקמן קא א.

19. נתבאר על פי לשון רש"י, בתוספת הסברים במוסגר.

20. פירוש: אם אין שם זיו כל שהוא, או מקום ארבעה.

ולשון המאירי: ואף על פי שיש לספינה מורשה, רצונו לומר: חודו ראש הספינה שהוא

קא-א רבי יהודה אומר:

אם היתה גבוהה שפת הספינה מן הים עשרה טפחים, כי אז מותר לטלטל מן הים לתוכה ומתוכה לים. ושלא כדברי חכמים שלא חילקו בזה.⁽¹⁾

ואם היתה הספינה עמוקה בתוכה עשרה טפחים, כך שתחתית הספינה מוקפת במחיצות גבוהות עשרה טפחים, ואולם אין שפת הספינה [בראש דופןותיה] גבוהה עשרה טפחים מן הים, כי היתה משוקעת במים מכוּבד משאה:

מטלטלין מתוכה לים, אבל לא מן הים לתוכה, ומפרש לה ואזיל.

וממה שהתיר רבי יהודה לטלטל מתוכה לים, מוכיחה הגמרא שכחו בכרמלית לא גזרו, כי הרי לכאורה תיקשי:

מאי שנא מן הים לתוכה דלא מטלטלין,

משום דקא מטלטלין⁽²⁾ מהים שהוא כרמלית לרשות היחיד, כי הרי עמוקה הספינה עשרה טפחים ורחבה ארבעה על ארבעה טפחים. אם כן, הרי מתוכה של הספינה לים נמי, למה מותר לטלטל, והרי מטלטל מרשות היחיד לכרמלית.

אלא לאו, הכא במאי עסקינן, שמטלטל מן הספינה לים באופן ששופך מים אחרודה של ספינה [בשפת הספינה בראש הדפנות], והם נופלים משם לים, ש"כחו" הוא, ולא גזרו "כחו" בכרמלית.⁽³⁾

שמע מינה: כחו בכרמלית לא גזרו.

ומסקינן: אכן שמע מינה!

אמר רב הונא: הני ביצאתא דמישן [ספינות של העיר מישן], והן ספינות רחבות ארבעה טפחים ויותר, והולכות הן ומשפעות בתחתיתן עד כדי רוחב כחודו של סכין בלבד, אפילו אם יש למחיצות גובה עשרה

1. הטעם יתבאר בהערה 3.

2. מסתבר, שהגירסא הנכונה היא "מטלטל".

3. א. ואופן זה לא יתכן בטלטול מן הים לכרמלית, והיינו שמחלק רבי יהודה בין טלטול מים לספינה, לבין טלטול מספינה לים, רש"י.

ב. עוד ביאר רש"י: ולהכי נקט "עמוקה עשרה", דאי אינה עמוקה עשרה היא גופא כרמלית, ומטלטל להדיא אף מן הים לתוכה, [נראה שצריך לומר: ומטלטל להדיא, כלומר ממנה לים ישיר ואפילו לא דרך דפנות. ואף מן הים לתוכה]. "ואין גבוהה עשרה" נמי דוקא נקט, דאי גבוהה עשרה מותר לטלטל מן הים לתוכה, דמכרמלית לרשות היחיד דרך מקום

פטור קא מטלטל, דצריך להגביה את ידו למעלה מעשרה [וכרמלית אינה תופסת אלא עד עשרה טפחים, כן היא הפשטות, וראה אות ד], ואף על גב דברשות דאורייתא מרשות הרבים לרשות היחיד מחייב בכי האי גוונא, כרמלית מיהא דרבנן היא ולא גזרו. [והוא הדין שאם גבוהה עשרה, מותר לטלטל מתוכה לים ואפילו שלא דרך דפנות, כיון שמושיט ידו דרך מקום פטור. וכן מפורש בתוספות המובאים באות ב].

ג. הקשו התוספות: איך מסייעת הגמרא את דברי רב חייה בר אבין מדברי רבי יהודה הסובר כן, והרי חכמים נחלקו עליו!?

ותירצו התוספות בשם ר"י: בהא [בטלטול מתוכה לים דרך דפנות] לא פליגי, אלא בעמוקה עשרה וגבוהה עשרה [שהתיר רבי יהודה –